

Mitt uppdrag har varit att utreda och föreslå hur Ekeskolan och Hällsboskolan skall återetableras som statliga specialskolor för elever med synskada och ytterligare funktionshinder respektive grav språkstörning. I uppdraget har ingått att kartlägga och analysera hur stort behovet av utbildningsplatser kan förväntas bli. Min uppgift har också varit att analysera och föreslå hur skolorna skall organiseras och på vilket sätt elevernas hemkommuner kan involveras i elevernas skolgång i en statlig specialskola. Därutöver har i uppdraget ingått att redovisa förslagets administrativa, organisatoriska och ekonomiska konsekvenser samt en kostnadsberäkning för berörda myndigheter. I uppdraget har även ingått att föreslå nödvändiga författningsändringar.

Vi har under utredningen samrått med personalen och ledningen vid Ekeskolan och Hällsboskolan, Specialpedagogiska institutet, Specialskolemyndigheten, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Synskadades Riksförbund (SRF), Unga synskadade (US), Föreningen för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB), Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Afasiförbundet/Talknuten och Riksförbundet Ekeskolans Vänkrets.

## Förslag

Mina förslag syftar till att forma en statlig specialskola där det enskilda barnets behov och förutsättningar står i fokus. Utbildningen i specialskolan skall vara *flexibel*. Med en flexibel utbildning avser jag en utbildning som utformas så att den på bästa sätt tillgodoser de behov eleven har. För att få en bred uppfattning om elevens behov krävs en dialog mellan eleven, elevens vårdnadshavare, skolans personal och hemkommunen. Dialogen bör resultera i en överenskommelse där utbildningen utformas så att eleven ges de

bästa möjliga förutsättningarna till största möjliga utveckling både socialt och kunskapsmässigt.

Mina förslag syftar även till att öka möjligheterna för elever med synskada och ytterligare funktionshinder samt elever med grav språkstörning att *välja skolform*. Om elevens behov kräver det skall det vara möjligt för eleven att få sin utbildning i en statlig specialskola. Det är dock av yttersta vikt att specialskolan kontinuerligt följer upp och utvärderar elevens sociala utveckling och kunskapsutveckling och i samverkan med eleven, elevens vårdnadshavare och hemkommunen utformar en utbildning som bäst främjar elevens utveckling.

Med mina förslag vill jag därutöver betona vikten av *information*. Elever med funktionshinder och deras vårdnadshavare skall ges bästa möjliga information om olika valmöjligheter inför val av skola.

Nedan följer mina förslag i sammanfattning.

### *1. Ekeskolan och Hällsboskolan återetableras som statliga specialskolor*

I 7 kap. 1 § skollagen (1985:1100) införs en bestämmelse med innebörden att den statliga specialskolan skall omfatta också elever med synskada och ytterligare funktionshinder respektive grav språkstörning. Ändringen föranleder även en del andra författningsändringar. Syftet med återetablerandet av Ekeskolan och Hällsboskolan är främst att öka elevers och vårdnadshavares möjligheter att välja skolform samt att erbjuda en ändamålsenlig utbildning för de mest utsatta eleverna.

Jag föreslår också att förordningen om visstidsutbildning vid särskilda resurscenter (2004:203) upphör. Anledningen är att jag i stället föreslår en flexibel specialskola vars verksamhet präglas av de goda erfarenheterna från visstidsutbildningen.

### *2. Skolornas organisation*

Verksamheterna vid Resurscenter tal och språk samt Resurscenter syn Örebro är nära sammanlänkade med skolverksamheten vid Hällsboskolan respektive Ekeskolan. Dessa verksamheter bör enligt min mening inte skiljas åt. Därför föreslår jag att resurscenterverksamheten och specialskolan hålls ihop.

Resurscenter tal och språk (Hällsboskolan) och Resurscenter syn Örebro (Ekeskolan) är i dag verksamheter inom Specialpedagogiska institutet. Specialskolemyndigheten i sin tur har i dag ansvar för den statliga specialskolan för döva och hörselskadade elever. Enligt direktiven Översyn av myndighetsstrukturen inom skolväsendet (dir. 2007:28) skall utredaren vid utarbetandet av sina förslag utgå från att en särskild myndighet skall ge råd och stöd i specialpedagogiska frågor som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder samt bedriva undervisning för vissa barn och ungdomar med funktionshinder. Möjligheten att föra Specialskolemyndigheten som en operativ avdelning till myndigheten för statens samlade stöd för funktionshindrade skall i detta sammanhang övervägas. I överensstämmelse med dessa direktiv föreslår jag att resurscenterverksamheten i sin helhet förs över från Specialpedagogiska institutet till Specialskolemyndigheten.

### *3. Hemkommunernas roll*

Jag föreslår att det i specialskoleförordningen (1995:401) införs bestämmelser om att specialskolan aktivt skall samverka med elevernas hemkommuner så att dessa involveras i elevens utveckling i den statliga specialskolan. Syftet med detta förslag är att ta vara på de goda erfarenheter som vissstidsutbildningen har inneburit.

### *4. Information samt behovet av utbildningsplatser*

Under min utredning har det framkommit att vårdnadshavare och huvudmän inte alltid har varit medvetna om de möjligheter till utbildning som har funnits vid Resurscenter tal och språk (Hällsboskolan) och Resurscenter syn Örebro (Ekeskolan). Endast genom att öka elevers, vårdnadshavares och huvudmäns vetskap om vilka alternativ som finns att tillgå kan man förvänta sig att efterfrågan på utbildningsplatser kommer till stånd. I detta syfte föreslår jag att Specialskolemyndigheten ges i uppdrag att aktivt informera olika intressenter, såsom barnavårdscentraler, habiliteringar, skolor, organisationer och övriga ansvariga, om det råd och stöd samt skolor som staten har ett erbjudande.

Att bedöma behovet av utbildningsplatser har visat sig vara mycket svårt. Det saknas statistik över elever med de aktuella funktions-

hindren. Därför blir alla försök att bedöma behovet mer eller mindre gissningar och uppskattningar.

Min bedömning är att efterfrågan inte ökar markant fr.o.m. den 1 juli 2008 då skolorna återetableras eller från den tidpunkten regeringen bestämmer. Däremot anser jag att inom några år kommer efterfrågan på utbildningsplatser att öka, dock under förutsättning att aktiva informationsinsatser genomförs.

### *5. Uppföljning och utvärdering*

För att kunna garantera en god kvalitetsutveckling i verksamheten föreslår jag att en utomstående utvärderare på Utbildningsdepartementets initiativ följer upp och utvärderar verksamheten och vid behov föreslår nödvändiga åtgärder.

## **Bakgrund**

### *Den statliga specialskolan*

Enligt 7 kap. 1 § skollagen (1985:1100) skall utbildningen i specialskolan syfta till att ge barn och ungdomar med dövhet eller hörselskada en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Av 7 kap. 5 § skollagen framgår att utbildningen i specialskolan skall bedrivas vid flera särskilda enheter samt att regeringen meddelar föreskrifter om enheterna och deras upptagningsområden. Enligt 1 kap. 3 § specialskoleförordningen (1995:401) skall specialskolan ha fem skolenheter med regionala upptagningsområden (region-skolor) och en skolenhet för elever från hela landet (riksskola).

Till grund för denna reglering ligger riksdagens beslut med anledning av förslagen i propositionen *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* (prop. 1998/99:105, bet. 1999/2000:UbU4, rskr. 1999/2000:14). Som en följd av beslutet gavs en organisationskommitté i uppdrag att utveckla och lägga fram förslag om den konkreta utformningen av en förändrad organisation för statens stöd i specialpedagogiska frågor. Beslutet innebar bl.a. att statens råd och stöd i specialpedagogiska frågor skulle samlas till en myndighet – Specialpedagogiska institutet – varvid även verksamheterna vid Ekeskolan och Hällsboskolan föreslogs överföras till myndigheten.

För Ekeskolan innebar beslutet att de fasta skoldelarna vid Ekeskolan skulle avvecklas successivt med början den 1 juli 2001. Beslutet innebar också att verksamheterna vid Ekeskolans resurscenter och Tomtebodaskolans resurscenter skulle slås ihop till ett gemensamt resurscenter.

Även för Hällsboskolan innebar beslutet att de fasta skoldelarna skulle avvecklas successivt fr.o.m. den 1 juli 2002 samtidigt som det vid skolan skulle finnas ett resurscenter för barn och ungdomar med grav språkstörning.

Både för Ekeskolan och för Hällsboskolan innebar beslutet att resurscenterverksamheten skulle stärkas i takt med att skolverksamheten minskade. Vid resurscentren skulle det dessutom enligt riksdagens beslut finnas en mindre skoldel för visstidsplaceringar. Med en sådan placering avsågs att en elev erbjuds insatser från resurscentrets sida som ett led i sin utbildning i hemkommunens skola.

Beslutet innebar dessutom att barn och ungdomar med synskada och ytterligare funktionshinder samt barn och ungdomar med grav språkstörning inte längre omfattades av specialskolans målgrupp.

#### *Visstidsutbildning vid särskilda resurscenter*

Enligt 10 kap. 3 a § skollagen får barn som är synskadade eller gravt språkstörda fullgöra sin skolplikt i särskilda resurscenter. Bestämmelsen reglerar placeringar under viss tid vid särskilda resurscenter.

Enligt förordningen (2004:203) om vistidsutbildning vid särskilda resurscenter skall det finnas vistidsutbildning vid Resurscenter syn Örebro (Ekeskolan) och vid Resurscenter tal och språk (Hällsboskolan). Syftet med utbildningen vid resurscentren är att ge elever med synskada och ytterligare funktionshinder samt elever med grav språkstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar. Utbildningen skall vidare syfta till att ge eleven förutsättningar för fortsatt utbildning i hemskolan eller hemkommunen.

#### *Handikappolitiska principer*

Den svenska handikappolitiken utgår från den nationella handlingsplanen för handikappolitiken *Från patient till medborgare* (prop. 1999/2000:79). I handlingsplanen slås bl.a. fast att elever med funk-

tionshinder bör, på samma sätt som övriga barn och ungdomar, ha möjlighet att bo med sina föräldrar eller i deras närhet och gå i skola i närheten av hemmet. Till grund för handlingsplanen ligger flera internationella överenskommelser, t.ex. FN:s standardregler, barnkonventionen samt Salamancadeklarationen.

#### *Kommunernas ansvar för skolan*

Enligt 1 kap. 2 § skollagen (1985:1100) skall alla barn och ungdomar ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden. I princip har alla barn som är bosatta i Sverige skolplikt enligt 3 kap. 1 § skollagen. Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.

I 4 kap. 1 § skollagen föreskrivs att särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet.

Det är således i första hand kommunerna som har ansvaret för utbildningen och det särskilda stödet i det offentliga skolväsendet.

#### *Specialskolemyndigheten*

Den 1 juli 2000 inrättades Specialskolemyndigheten som enligt specialskoleförordningen (1995:401) skall ha fem skolenheter med regionala upptagningsområden (regionalskolor) och en skolenhet för elever från hela landet (riksskola). Regionalskolorna är avsedda för döva eller hörselskadade elever som inte behöver särskilda insatser vid riksskolan.

#### *Specialpedagogiska institutet*

Den 1 juli 2001 inrättades Specialpedagogiska institutet som enligt sin instruktion (2001:286) skall i specialpedagogiska frågor som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder ge råd och stöd till huvudmän med ansvar för bl.a. förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, utbildning inom det offentliga skolväsendet samt sådana fristående skolor som står under statlig tillsyn. Därutöver ingår ansvar för att bedriva resurscenterverksamhet i institutets uppdrag.